

عن فضل الله الراوندی عن السيد ذي الفقار عن شيخ الطائفة **ح** وعن العلامة وابعه عن السيد علي بن طاووس
 عن الشيخ حسين بن احمد السوراوسي وعن العماد الطبري عن ابي علي عن ابيه **ح** وعن العلامة وابعه عن
 السيد علي بن طاووس عن الشيخ علي بن نجباط عن عبيد بن مسافر عن العماد عن ابي علي عن ابيه **ح** وعن
 كمال الدين بن حماد عن السيد عياش الدين ومحمد بن صالح عن السيد رضی الدين علي بن طاووس عن الحسين بن
 احمد عن العماد عن ابي علي عن ابيه **ح** وعن العلامة عن ابيه عن اسعد بن عبد القاهر الاصفهاني عن ابي الفرج علي
 بن قطب الدين الراوندی عن محمد بن الحلبي عن شيخ الطائفة **ح** وعن السيد محي الدين بن زهره عن ابن البطريق
 عن الطبري عن ابي علي عن ابيه **ح** وعن الشيخ نجيب الدين يحيى بن سعيد عن سعيد بن محمد بن الحسين بن زهره عن
 ابن البطريق عن الطبري عن ابي علي عن ابيه **ح** وعن الشيخ نجيب الدين يحيى بن سعيد عن السيد محي الدين
 بن زهره عن الشيخ رشيد الدين بن شهر آشوب عن السيد ابي فضل الداعي بن علي الحسيني والسيد ابي الرضا
 فضل الله بن علي الحسيني وعبد الجليل بن عيسى ابي الفتح احمد بن علي الرازي ومحمد بن علي بن عبد الله النيشابوري
 ومحمد بن الحسن السوهاني الفقيه الصالح القمي وابي علي الطبري وجماعة غيرهم عن الشيخ ابي علي وعبد الجبار المعري
 عن شيخ الطائفة **ح** وعن السيد محي الدين عن الشريف الفقيه عن عز الدين ابي الخارث محمد بن الحسين بن علي
 الحسيني عن الفقيه قطب الدين عن محمد بن علي الحسيني عن شيخ الطائفة **ح** وعن السيد محي الدين عن شاذان
 عن الطبري وابي غالب عبد القاهر بن حمويه القمي والطبري عن ابي علي وابن حمويه عن الفقيه حكيم بن بابويه القمي عن
 شيخ الطائفة وعن الشيخ نجم الدين بن ناعن والده عن محمد بن جعفر المشهد عن الشيخين الاجلين الحسين بن مهدي الله
 بن وطبه وابي البقار هبة الله بن ناعن ابي علي عن ابيه **ح** وعن نجم الدين عن ابيه عن الشيخ ابي الفرج عن ابيه
 قطب الدين عن محمد بن الحسن عن شيخ الطائفة **ح** وعن ابي الفرج عن السيد ضيار الدين فضل الله عن السيد
 ذي الفقار عن شيخ الطائفة **ح** وعن ابي الفرج عن الطبري عن ابي علي عن ابيه شيخ الطائفة محمد بن الحسن
 الطوسي رضي الله عنهم اجمعين **ح** وعن العلامة عن ابيه والمحقق السيد بن ابي طاووس عن السيد فخار عن
 ابن شاذان عن الشيخ ابي عبد الله جعفر بن محمد الدورسي عن المقيد شيخ الفضلا محمد بن محمد بن نعمان وعن الدور
 بستي عن ابيه عن الصدوق ابن ابويه القمي **ح** وعن الشيخ نجم الدين بن ناعن ابيه عن الشيخ ابي الفرج عن
 السيد صفی الدين المرتضى بن الداعي الحسيني عن الشيخ ابي عبد الله جعفر بن محمد بن احمد بن العباس الدورستي
 عن ابيه عن الصدوق **ح** وعنه عن ابيه عن ابي الفرج عن السيد بن الاجلين ناصر الدين ابي جعفر محمد وسعيد
 بين الدين ابي القاهر المرزبان بن الحسن بن محمد الدورستي عن ابيه عن الصدوق **ح** وعن السيد محي الدين
 بن زهره عن عبيد بن مسافر عن ابياس بن هشام عن السيد الموفق ابي طالب بن مهدي السليقي العلوي
 عن شيخ الطائفة **ح** وعن السيد ابي علي الجعفي والشيخ ابي جعفر الدورستي عن الصدوق **ح** وعن السيد

السید محمد بن زهره عن ابی المکارم حمزه بن هره عن الشيخ المسکین ابی منصور محمد بن الحسن بن منصور اللقائمر
 عن ابی الوفا الموصلی الحسینی الحمیدی عن شیخنا الصدوق محمد بن بابویه و هذا علی الاسبانید **ح** وعن السید محمد بن
 عن الشيخ ابن ادریس عن الشيخ عربی بن مسافر عن الرئیس عمید الرؤسا بن حیا عن القاضی احمد بن قدامة عن الشيخ ابی
 عمید الله المفید محمد بن محمد بن نعمان **ح** وعن السید محمد بن محمد بن الحسن الحسینی عن الفقیه قطب الدین
 عن السید ابی الصمصام عن المفید بکته وروایا **ح** وعن الشيخ نجم الدین عن ابیه عن محمد بن جعفر المشهدی عن النعمان
 الموصلی عن السید ابی الوفا الحمیدی عن المفید **ح** وعن ابیه عن سطل بن بجا النخیاط عن ابن مسافر عن عمید الرؤسا
 محمد بن علی بن حیا عن القاضی احمد بن قدامة عن شیخنا المفید **ح** وعن شاذان عن احمد بن محمد الموسوی عن ابن
 قدامة عن السیدین الاجلین المرتضی والرضی جمیع مصنفاتها وروایاتهم **ح** وعن السید غیاث الدین عن خواجه
 نصیر الدین محمد بن محمد بن ابیه عن السید فضل الراوندی عن سکن بن احمد الجلی عن ابیه عن عبد الله بن ابیه
 غانم العصی من السید المرتضی رضی الله عنه **ح** وعن السید قیاس الدین عن القاضی عبد الله بن محمود عن السید
 الاعظم العادق الربانی کمال الدین حیدر بن محمد بن زید الحسینی عن محمد بن علی بن شهر آشوب عن المتبسی بن
 بن ابی زید عن ابیه عن السید رضی بکته وروایة سیا کتاب بهج البلاغة **ح** وبالاسانید عن ابن شهر آشوب عن
 السید ابی الصمصام عن المفید والسیدین والطوسی والتخاش وعنه عن السید و ابی عبد الله محمد بن علی الجلو
 عن السید المرتضی جمیع تصانیفه وروایاته وعن السید الرضی بکته وروایاته **ح** وعن السید محمد بن محمد بن علی الجلو
 السید عز الدین عن الشيخ قطب الدین عن السیدین الاجلین المرتضی والمجتبی بنی الداعی عن ابی جعفر الدور
 بستی عن الصدوق والسیدین الرضی والمرتضی رضی الله تعالی عنهما وعن ابن نعمان المشهدی عن المازندر
 عن المنبیه عن ابیه ابی زید البحر جانی عن السیدین الرضی المرتضی **ح** وعن ابن نعمان محمد بن جعفر عن عبد الله
 ابن جعفر الدور بستی عن جده عن المرتضی والرضی والصدوق **ح** وعن ابن نعمان النخیاط عن السید
 شرفنا الاقطی عن الشيخ ابی الفتح الرازی عن القاضی الفاضل حسن الاسترابادی عن ابن قدامة عن
 السیدین **ح** وعن ابن نعمان الشيخ ابی الفرج عن عبد الرحیم بن احمد بن الافوه البغدادی عن الشيخ ابی
 غانم العصی الهروی الشعی الامامی عنهما **ح** وعن علی بن حیاط عن الشيخ علی بن الهرون الکمال عن الحسن بن علی
 ابن عبده عن ابی السعادات احمد بن الماطوری العطاروی عن ابن قدامة عنهما **ح** وعن الشيخ محمد
 بن صالح عن رضی الدین الادوی الحسینی عن ابیه محمد بن حبه زید عن جده ابیه الفقیه القداسی
 عن الشيخ والسیدین **ح** وبالاسانید المتواتره عن المحقق وسدیدین مطهر ونجم الدین بن نما وغيرهم
 سند الصحیفه الکامله عن السید فخر و الشيخ نجیب الدین بن نعمان الشيخ محمد بن جعفر المشهدی سماعه عن
 السید بهاء الشرف یقر الشریف الاجل نظام الشرف ابی الحسن العریضی و تراة علی ابیه و علی الشيخ

الفقیه سید الله بن نما و الشیخ المعری جعفر بن ابي الفضل بن شعرة و الشریف ابی القاسم بن العلوئی
 و الشریف ابی الفتح ابن الجعفر و الشیخ سالم بن قنار و یوم جمیعاً عن السید بها عال شرف لینه المسطور
 فی اول الصحیفة کما طرزی و ال محمد و انجل ال البیت و الدعاء و الکمال ح و عن الشیخ الاجل نجیب الدین
 بن نما عن الخياط عن الشیخ غریب بن مسافر عن السید الاجل عن الشهدید عن المزیدی عن الشیخ جمال الدین محمد بن
 صالح و غیره من الفضلاء الاخیار عن السید فخار عن الشیخ الاجل الاعظم عمید الروسا ربیة الله بن حامد
 السید الاجل ح و عن السید فخار عن الشیخ الاجل محمد بن محمد بن مروین المعروف بابن الکمال عن ابی
 طالب حمزه بن شهریار عن السید الاجل ح و عن السید فخار عن ابن ادریس عن ابی علی عن ابیه ح
 و عن ابن ادریس عن العما و الطبری و الیاس بن مشام الحایری و ابن رطبة السورکی و غیرهم عن السید
 ذی الفقار بن سعید و الشیخ ابی علی عن شیح الطایفة ح و عن ابن ادریس و ابن شهر آشوب و شاذان
 عن عبد الجبار المعری و ابی علی عن شیح الطایفین ح و بالاسانید المتواترة عن شیح الطایفة عن الشیخ
 ابی عبد الله الحسین بن عبد الله الفصاری عن ابی المفضل ح و عن الشهدید عن السید تاج الدین عن
 والده ابی جعفر القاسم عن خالد تاج الدین ابی عبد الله جعفر بن محمد بن معتب عن ابیه السید مجد الدین محمد الحسن
 معتبه عن الشیخ رشید الدین محمد بن علی بن شهر آشوب عن جده عن شیح الطایفة ح و عن السید تاج الدین
 عن السید جمال الدین المرتضی محمد بن الاوسی عن خواجه نصیر الدین محمد بن الحسن الطوسی عن ابیه عن السید ابی
 الرما فضل الله الحسینی عن السید ابی الصمصام عن شیح الطایفة باسانید المتکثرة عن الامام سید الساجدین
 علی بن الحسین زین العابدین صلوات الله و سلامه علیها ح عن السیدین ابی طاوس عن الشیخ حسین بن احمد
 السودانی و عن العما و الطبری عن ابی علی عن شیح الطایفة ح و عنها عن علی بن یحیی الخياط الحلی عن ابی
 بن مسافر العبادی عن العما و الطبری عن ابی علی عن ابیه و عنها عن الشیخ الفاضل سعد بن عبد القاهر ^{صاحبها}
 عن الشیخ ابی الفرج الرازی عن الشیخ ابی جعفر محمد بن علی بن الحسن الحلی عن شیح الطایفة محمد بن الحسن
 الطوسی رضی الله تعالی عنهم کتبه و روايته و روایاتهم سیم کتاب هایت الاحکام و الاستبصار و فیها
 ستة عن العلماء الاجار عن جماعة کثیرة منهم شیح الطایفة و فیها فی العلوم العقاییة و العقلیة ابو عبد الله محمد
 بن محمد بن النعمان المفید و ابو عبد الله الحسین بن عبد الله الفصاری و ابو الحسین جعفر بن الحسن بن حنکة و ابو
 ذکر یا محمد بن سلیمان الحمدانی و غیرهم عن الصدوق و رئیس المحدثین محمد بن علی بن الحسین بن موسی بن
 بن بابویه القمی کتبه و روايته سیم کتاب من لا یحضر الفقیه و عن شیح الطایفة عن جماعة کثیرة منهم المفید و ابن
 الفصاری و احمد بن عبدون عن الشیخ الصدوق ابی القاسم جعفر بن محمد بن قولویه القمی و عن ابیه غالب احمد
 بن محمد الرازی و ابی عبد الله احمد بن ابراهیم الصمیم ابی المعروف بابن ارفع و ابی محمد هروت بن موسی

القلکبر سے و ابی الفضل محمد بن عبد اسد بن عبد المطلب الشیبانی جمیعاً عن شیخ علمائنا الربانین تفتہ الامام
 و رئیس المحدثین ابی جعفر محمد بن یعقوب و الکلینی الرازی بکتابہ سیمیا الکتاب الکافی المستمل علی خمسین کتاباً
 لم یصنف فی الاسلام مثله باسانیدہ المثبتہ فیہ الامیہ المعصومین عن سید الانبیاء والمرسلین و اشرف الاولین
 و الاخرین عن اللہ تبارک و تعالی رب العالمین و منهم عند الصلوات اسد علیہم اجمعین عن جبرئیل عن اللہ تعالی
 و عن جبرئیل عن میکائیل عن اسرافیل عن خالق السموات و الارض و عن اسرافیل عن اللوح عن القلم عن اللہ
 تعالی رب العالمین کمل کتاب صنفہ علمائنا اور وہ وہو داخل فی ہذہ اسانید الاما شد و اما کتب
 العاتہ فمن العلامہ عن ابیہ عن السید صفی الدین بن محمد الموسوی عن الشیخ نصیر الدین ابراہیم ابن اسحق
 الجوانی عن السید فضل اللہ الرازی عن الشیخ ابی المنظر عبد الواحد بن احمد بن محمد بن رشید السکری باصبات
 فی دارہ بجلہ شمیکان عن سعد بن ابی سعید عن محمد بن عمر بن شوبہ عن محمد بن یوسف بن مطر عن محمد بن اسمعیل الخزاز
 بصحیحہ ح و عن السید رضی الدین بن طاوس عن الشیخ تاج الدین الحسن بن الذری عن رشید الدین بن
 شہر آشوب المازندرانی عن ابی عبد اللہ محمد القراوی عن عبد الغفار النیشاپوری عن ابی احمد الجلووی
 عن ابی اسحق ابراہیم بن محمد بن سفیان الفقیہ عن ابی حسین مسلم بن الحجاج بصحیحہ ح و عن العلامہ عن ابیہ
 عن الشیخ علی بن محمد المندانی الواسطی عن ابیہ عن امین حضرت ہبۃ اللہ عن ابی علی ابن المذہب عن احمد بن
 جعفر بن احمد ابن القطیب عن ابی عبد الرحمن عن ابیہ احمد بن حنبل بسندہ ح و عن ابیہ عن علی بن محمد
 المندانی لفر القاضی الحسن بن ابراہیم الفارقی عن احمد بن ثابت الخطیب عن القاسم بن جعفر الهاشمی عن
 ابی علی اللؤلؤی عن ابی داود النحستانی بسندہ ح و عن العلامہ عن ابیہ عن المندانی عن القاضی
 ابی طالب الکتابی عن ابی طاهر الباقلانی عن عبد الغفار عن ابی علی الصفاق عن ابی علی الاسدی عن
 احمد بن محمد التسانی عن محمد بن الحسن الشیبانی عن مالک بن انس الاصبیحی لموطاۃ ح و عن الشیخ ابی زکریا
 یحییٰ بن البطریق عن مسر الاصل عن الشریف الخطیب ابی حیدر و ہا ہاشمی الهاشمی عن احمد بن محمد بن یحییٰ بن
 اللبخاری و سلم ح و عن ابن البطریق عن عبد اللہ بن منصور الباقلانی عن الحسن بن زریبہ بالجمع بن
 الصفاق التسانی للبخاری و سلم و الزمذمی و سجستانی و مالک بن السن و زرین البدری و عن السید فخر
 بن محمد الموسوی عن المندانی عن ابی القاسم ابن حسین عن القاضی ابی عبد اللہ القضاعی کتاب الشیبانی
 فی الحکم و الاداب من کلام سید المرسلین صلی اللہ علیہ و آلہ و اطریق الی ہذہ الکتاب اکثر من ان تحصى
 ح و اما کتب القراءۃ فمن الشہید عن السید تاج الدین عن شیخ جمال الدین یوسف ابن حماد عن السید
 رضی فتاویہ عن عمر بن معن عن محمد بن عمر الطریقی عن علی بن محمد المالقی عن عبد اللہ بن سہیل عن الشیخ
 ابی عمرو الدانی بکتاب التیسیر فی القراءۃ السبع ح و عن الشہید عن الشیخ جمال الدین احمد الکوسنی

عن الشيخ محمد المصري عن الشيخ زين الدين علي المرعي عن الشيخ عز الدين حسين بن قناده المدني عن الشيخ معين الدين
 يوسف بن عبد الرزاق الاضاري عن ناظم الشاطبية المعروفة بحوزة الاماني ح وعن السيد فضل الله
 الراوندي الحسيني عن ابي الفتح ابن ابي الفضل الاخشيدي عن ابي الحسن علي بن القاسم النخاط عن عمر بن محمد
 الكسائي عن الشيخ جمال الدين احمد بن موسى بن مجاهد في القراءة السبع ح وعن الشهيد عن السيد تاج الدين عن
 الشيخ جمال الدين يوسف بن حماد عن السيد رضی الدين بن قناده عن ابي حفص التبريزي عن قاضي بهار الدين
 عن ضياع الدين يحيى بن سعدون القرطبي عن الشيخ عبد الرحمن عسب بن كمي بن ابي طالب المقرئ بكتاب
 الموجز في القراءات ورعايت في التجويد وسائر كتبه في القراءات ح وعن السيد محي الدين بن زهره عن
 حمزة زهره عن ابيه عبد الله بن زهره عن الشيخ ابي عبد الله الحسين بن عبد الواحد القيسري بكتاب الترتيب
 له في القراءات السبع ح وعن السيد محي الدين عن الشيخ المقرئ علم الدين ابي الفتح العليمي عن الشيخ علي
 بن البركات بن خليفة الحداد عن الخطيب عبد الواحد بن علي الشيخ ابي الحسن علي ابن احمد المعري المعروف
 بابن البنا بكتاب التذكار في القراءات السبع ويعقوب الي غير ذلك من كتب القراءات وغيرها
 ذكرنا من الطرق الي الكتب التي ذكرناها واما كتب اللغة فمن العلماء عن ابيه عن الشيخ هذب الدين الحسين
 بن بروه عن محمد بن الحسين بن علي بن محمد بن الحسين بن علي بن عبد الصمد التميمي الفيسا پوري عن ابيه عن الاو
 ابي منصور بن القاسم البيلكني عن ابي نصر اسمعيل بن حماد الجوهري بكتاب الصحاح في اللغة ح وعن السيد
 فخار عن ابي الفتح محمد بن المنذابي عن ابي منصور يوسوب بن احمد بن الخضر الجواليقي عن الخطيب ابي
 ذكريا التبريزي عن محمد بن الجواهري عن ابي بكر بن الجراح عن ابن دريد بكتاب الجوهرة وسائر مصنفات
 وروايات واجازات ح وعن السيد فخار عن ابي الفتح عن الربيع بن ابي عبد الله الحسين بن محمد بن
 عبد الوهاب المعروف بالبارع عن محمد بن احمد بن مسلم العدل عن ابي القاسم اسمعيل بن اسعد سليمان
 بن سويد عن ابي بكر محمد بن القاسم بن بشاد الانباري عن ابيه القاسم عن عبد الله بن محمد الراسبي عن ابي
 يوسف يعقوب بن اسحق السكيت الشهيد الملقب بكتاب اصلاح المنطق وكان من خصيص اصحاب ابي
 ابي جعفر الجواد و ابي الخضر الهاودي صلوات الله عليهم ارواى عنه ثعلب ح وعن السيد فخار عن عميد
 ابي منصور مته الدين ايوب عن ابن العفاري عن سعيد الخيري عن محمد بن محمد المطري عن جدى ابي نعم احمد بن
 الحافظ الاصبهاني المقبول عند الخاصة والعامة وله كتب منها كتاب حلية الاولياء عن محمد بن احمد بن كيسان
 النحوي عن ابيه القياس ثعلب احمد بن يحيى بكتبه وروايات منها كتاب الفصح ح وعن العلامة عن ابيه عن
 الشيخ هذب الدين محمد بن يحيى بن كرم عن ابي الفرج ابن الجوزي عن ابن الجواليقي عن الخطيب التبريزي
 عن سلمان بن ايوب الرازي عن احمد بن فارسي بكتبه سيما كتاب محل اللغة له ح وعن ابيه عن السيد فخار

عن ابی الصبح ابن الجوری عن ابن الجوی البقی عن الخطیب البزیزی عن الوزیری ابی القاسم المقری عن ابی
 عبد اللہ بن محمد البروی بکتابہ سیمایا الغریبین له **ح** وعن السید فخر عن عمید الروسا عن ابن القصاب
 عن محمد بن محمد عن المبارک بن عبد الجبار عن ابی الحسن احمد بن محمد بن عبدوس عن الحسن بن عبد الغفار النحوی
 عن محمد بن السری عن الحسن التکری عن ابی اسحق الزیادی عن ابی سعید عبد الملک الاصمعی بکتابہ **ح**
 وعن العلام عن السید رضی الدین علی بن طاووس عن الشیخ تاج الدین الحسن بن الدریس عن الموفق ابی
 عبد اللہ احمد بن شہر یار الخازن عن ابی محمد عبد اللہ بن احمد بن الحشاش النجوری للفقوی المغربی بکتابہ
 وروایاتہ ومقرراتہ من کتب الادب والتفسیر والاحادیث وغیرہا **ح** وعن ابیہ عن السید
 فخر عن ابن السداتی عن ابن اسحق البقی عن الخطیب البزیزی عن ابی العلاء بن سلیمان المرمری بکتابہ
 وروایاتہ **ح** وعن والده عن الشیخ بن کرم بن الجوری عن ابن الجوی البقی عن الخطیب البزیزی عن ابی
 العلاء المرمری وابی القاسم عمر بن ثابت الثمانین وابی الحسن بن عبد الوارث بکتابہم وروایاتہم **ح**
 وعن الثمانین عن ابی الفتح بن جنی بکتابہ وروایاتہ سیمایا عن الخاصة **ح** وعن الزجاج بکتابہ **ح**
 وعنه عن ابی العباس المبرک بکتابہ **ح** وعنه عن المازنی ابی عثمان بکتابہ **ح** وعنه عن الحرمی
 بمصنفاتہ **ح** وكذا عن ابی الحسن الاخفش عنه تصانیفہ **ح** وعنه عن سیبویہ بکتابہ سیمایا کتاب اللفظ
 اسم الكتاب سیبویہ منہ **ح** وعنه عن الشیخ الاعظم الخلیل بن احمد بکتابہ وروایاتہ **ح** وبالاسانید المتواترة
 عن الصدوق محمد بن بابویہ عن الخلیل الامامی الثقة بکتابہ وروایاتہ عن الخاصة عن الائمة المدینة صلوات اللہ
 علیہم اجمعین **ح** وعن العلام عن نجم الدین الکاتبی عن اشیر الدین النفضل عن الازہری جمیع روایاتہ بمصنفاتہ
 وكذا عن افضل الخوئی **ح** وعنہا عن محمد بن محمد بن الخطیب الرازی بمصنفاتہ وروایاتہ فلیرد الالاء
 اوام اللہ تبارک وتعالی تأییداتہ وتوفیقاتہ ہذا للکتب وغیرہا تمام اذکرہ ما اختصارا من الکتب التي
 صنف فی الاسلام سیمایا کتب التفسیر والاحادیث عنی واخذ علیہ ما اخذ علی من الاحتیاط فی الروایة و
 الفتوی من العمل ولا یفتی الا بالاجود فانه لا یفضل سیمایا الیوم فان السبیل منحصر فیہ الا ما یكون واصحا
 کصلوة الجمعة فی زمان الغیبة مع انی احتیاط فیہا ایضا مع ان وجہ کالتسبیح عنده واما مثل
 وجوب السورہ او استجابہ وكذا السلام والتفوت فان الظاہر ان امثالہا من المشاہدات والاحتیاط
 فیہا ان لا یتکبر ولا یفتی بالوجوب ولا الاستجابہ كما یرى من علی ثم اتی اوصیہ ونفسی الخاطیة بتویب اللہ
 تبارک وتعالی فانہا وصیة اللہ تعالی فی الاولین والآخرین وایثار مراقبہ والاخلاص لہ فی العلم والعمل
 الناس کلہم مکلی الا العالمین والعالمون کلہم مکلی الا العالمین والعالمون کلہم مکلی الا العالمین والعالمون کلہم مکلی
 خطر عظیم وان یقر کل یوم من القرآن العظیم جزوا بالتدبر والتفکر واما خطی فی کل یوم وصیة رسولنا

سیر المؤمنین لانبیاء ابی محمد حسن سید شباب اهل الجنة اجمعین التي مذکورة فی بیج البلاغه وان یعملها و یوصیایا
 الآخر و یوصیایا باقی الائمة العصومین صلوات اللہ علیہم اجمعین وان لا یتکرب الی ریاضیات و الجاہدات
 كما قال اللہ تعالیٰ والدین جاهدوا فی سبیلنا وان اللدیع المحسنین وعلیہ ان بتدبر فی الاخبار الوارث
 فی الاخلاف المرضیة فی الاطوار الرزویة و الاجتناب عنہا وعلیہ بالمداوئہ بالدعوات وان یسئل منہ تعالیٰ
 ان یجعلہ من اولیاء الذین لا خوف علیہم ولا هم یخزون ثم الماسول منہ ان لا ینافی حیاً و میتاً سیمانی
 مظان اجابته الدعوات و عقیب الصلوة نمقہ ببناء الدائرة احوج المرلوبین الی رحمة ربہ العفی محمد
 تقی بن مجلسی عفی عنہا و الحمد للرب العالمین و الصلوة و السلام علی اشرف الانبیاء و المرسلین محمد
 و عترت الطیبین الطاہرین **لل** اخوند ملا محمد صالح مازندرانی ابن احمد از مشاہیر جاہلہ فاضل کامل
 بودہ و از تلامذہ اخوند ملا محمد تقی مجلسی و دختر مجلسی عیال او بودہ و در بدو امر بعایت فقر و فاقہ داشت
 نجوی کہ اگر چیزی سے میخواست نوشته باشد کاغذ مقدورش نبودہ بکے روسے استخوان و چوب می نوشت
 گویند کہ فقر ملا محمد صالح نجوی بود کہ از شدت کنگری لباس مجلسی درس از کثرت حیا حاضر نمی شد بلکه
 بلکه در بیزن مدرس در گوشہ می نشست و صد ارامی شنیدہ - و آنچه تحقیق میکرد در برک چنار می نوشت
 و مردم مجلس درس را کمان اینکہ او فقیر است کہ برای تندی و اعانت خلق بد آنجا حاضر میشو و تا آنکہ در یکے
 از ایام سلسلہ بر استاد کہ ملا محمد تقی مجلسی باشد مشکل شد انحلال آن اعصال را بر وز و دیگر انداختند روز دوم
 نیز ان اعصال بر حاضران منحل نکردید بروز سوم انداختند در این اثنا یکی از اہل مجلس درس گذارش بدیدہ
 افتادید کہ ملا صالح عبار ایرخو و چیدہ برک چنار بسیار ستودہ کردہ و پیش روی او ریختہ این شخص بر او
 وارد شد ملا صالح برای اینکہ زیر جاہ نہ داشت برای او تواضع نکرد پس این شخص دو سہ برک چنار
 برداشتہ دید کہ در آنہا صل این اعصال شدہ روز سوم مجلسی درس رفتند کسی حل این مفصل نمودہ آن شخص
 تحقیق کرد ملا محمد تقی تعجب کرد و اصرار داشت کہ این تحقیق از تو نیست آخر الامر ان شخص ابراز ان معنی
 کرد و کشف حال ملا محمد صالح نمودہ اخوند مجلسی نگاه کرد و دید کہ ملا محمد صالح در بیرون نشستہ سجداً در ستاد
 و لباسی از براسے او حاضر ساخت و او را بجلسی خواست و تحقیق آن اشکال را از و شنفا ہا شنید پس
 برای او رسوم و زرق معنی قرار داد تا اینکہ ملا محمد صالح را میل بالقطع کشید منقطعہ خواست روزی
 آن منقطعہ از اخوند کفشی مطالبہ کرد و اخوند ملا صالح کفش گرفت و بہرہہ بجلسی درس برد ملا محمد تقی در
 اشارت درس نظرش بر گوشہ کفش افتاد داشت کہ ملا محمد صالح را میل بزواج است بعد از انقضائ
 درس ملا محمد صالح را مکہ داشت تا اینکہ خلوت شد او را ہمراہ خود باندرون خانہ برد و دختران خود
 را بر او عرض کرد کہ ہر یکرا کہ خواهی قبول کن ملا محمد صالح یکے را قبول کرد و ملا محمد تقی در ہا داشت

از انبواج او در آورد و او را کتاب خانہ خود منزل داد و رضوان اللہ علیہا پس طلاب علوم حقہ
 حقیقیہ مبادا کہ از فاقہ و فقر طول کردند و انرا عاقبت تحصیل دانند بلکه خدا تعالی را قدرت تامہ است
 و فقر را تعباً بتبدل می سازد و با اینکه فقر زینت علم است **و دیگر** گویند کہ بسیار قلیل الحافظ بود
 بخو کہ ہر روز کہ بخواند استخوانش برای درس میرفت در خانہ او تدارک نمیدانستہ بر بالای در خانہ نوشتہ بود
 کہ این خانہ استوارست زمانہ بنبر یا لامیرفت کہ موعظہ کند گفت بسم اللہ الرحمن الرحیم پس پس ساکت
 شد زمانی بسکوت گذشت فرزند ارجمندش آقا ہادی در پای منبر نشستہ بود و پدرش عرض کرد کہ
 کہ والقرآن العظیم را فراموش کردی از منبر یا من آمدن را فراموش نمودی پس از منبر بر آید تا من بروم
 بزمین برو من موعظہ نمایم پس ملا محمد صالح برآمد و آقا محمد ہادی بر بالای منبر رفت و موعظہ کرد **مجلد**
 ملا محمد صالح با آن قلت حافظ از کامل و فاضل دوران شد از قلت حافظ طالب علم مبادا کہ ما یوس کرد
 و بلکہ بہت را عالی کند و سعی کند چنانکہ ملا سعد گفت کہ تو در تحصیل مرتبہ کہ اور نظر آوردی
 گفت مرتبہ تو در نظر آوردم ملا سعد گفت کہ تو چیزی نخواہی شد زیرا کہ من مرتبہ امام جعفر صادق را در
 نظر آوردم باین مرتبہ رسیدم نو کہ مرتبہ مراد نظر آوردی چیز نخواہی شد۔ **ایضاً** معروف
 کہ سکاکی کار کرد کہ پس و مدت کیالہ بانہایت استادی بقبضہ کار و خوب ساخت برای سلطان
 سلطان با وصحت میداشت پس طائی وار شد سلطان بنای صحبت و تکاملہ با او گذاشت و از
 صحبت سکاکی گذشت چون سکاکی حال را بدان منوال مشاہدہ نمود فہمید کہ علم از ہنہ صنایع بہتر است از
 کار و گری برداشت و طلب علم نمود و نزد استادی رفت استاد گفت کہ عبارتہ تو بسکویم امروز
 و امشب بسیار دوست کن و صباح آنرا در نزد من بگذران و آن عبارت این بود قال الشیخ ابو حنیفہ
 جلد الکلب تطہر بالذباغ سکاکی ان عبارت را دو ان شبانہ روز تقریباً بقدر ہزار دفعہ تکرار نمود صباح
 نزد او ستاد رفت و بر او ستاد باین عبارت خواند قال الکلب جلد الشیخ ابو حنیفہ تطہر بالذباغ او ستاد
 بختید و گفت تو قابل تعلیمستی پس سکاکی دست از طلب برداشت و از خود مایوس شد و مدت
 یکسال سیاحت کرد پس رسید بجائی کہ چشمہ از بالا قطرہ قطرہ از ان آب نزول میکند و بچکد و در
 زیر ان سنگی بود کہ از ان قطرات برود و حور سوراخ شدہ بود پس سکاکی گفت کہ آب باین نمی
 سنگ بان صلابت را برورودہ و سوراخ کردہ و قلب من صلب تر از سنگ نیست بار دیگر سکاکی
 طلب علم رفت تا اینکه جامع و فاضل و صاحب تالیف شد و این دین کہولت واقع شد احوال
 ملا محمد صالح بن احمد ما زندرانی از اعیان علماء است و حاشیہ بر معالم الاصول نوشتہ و شرحی نیز
 بر زبدۃ الاصول شیخ بہانی نوشتہ و شرح زیدہ شیخ بہتر از سایر کتب اوست و حواشی بر کاسف

کلیبی نوشته و خوب نوشت **لله** آقا محمد هادی پسر ملا صالح مازندرانی سابق الذکر است و او نیز از مشاهیر فضلایست و تالیفات عدیده دارد مانند شرح فارسی عن معالم و شرح فارسی بر شرح شمسیه و شرح فارسی بر شافیة صرف ابن حاجب و ترجمه قرآن با شان و نزول و بدو تنیک استخاره بایات قرآنیة و او قاضی نیصاری راقاضی سوداوی نام نهاد و شان و نزول او نهایت مشهور بین الناس است و فی الحقیقة خوب نوشته است و سبب نوشتن از چنین بود که آقا هادی از اصرار داشت و با ازار سکت داشت و قتی غش نمود و طولی کشید پس مردم را گمان آن شد که او فوت شد او را بقبرستان برده دفن کردند و احتیاطاً قمش بر بالای دهن او گذاشتند و کبیر قش را از قبر بر آوردند که اگر بهوش آید نفس کشی بر آید او باشد و یا فریاد کند پس او بعد از دفن بهوش آمد و دید در میان قبرست پس نذر کرد که اگر سلامت از قبر بر آید قرآن را ترجمه کند و شان نزول بنویسد پس فریاد وی کرد و دختر بانی در آن قبرستان منزل کرده بود و دختر در حوال قبر سحرید یک دفعه شتر از آن صدای قبر که از قمش بر می آمد می کرد و شتر بانی نزدیک رفت آواز از قبر شنید پس بابل شهر خبر کرد و ایشان آمدند و او را از قبر بیرون آوردند بخانه آوردند پس صحت یافت و قرآن شان نزول و ترجمه نوشت و فی الحقیقة مختصر مفید نوشته و این قصه نیز در بعضی از مقامات بر شان نزول او و وقایق او حاشیه نوشته ام و در مقام ایراد بر آدم و از جمله کرامات این بزرگوار چیرسیت که از رویه انما و لیکم الله و رسوله نوشته است باین عبارت مترجم گوید که هر که مرا شناسد شناسد و هر که مرا نشناسد بگویم تا شناسد منم هادی بن محمد صالح مازندرانی هر دو چشم کور و هر دو گوشم کور باؤ که اگر دروغ گویم شبی از شبهای گذشته ایام جوانی در خواب دیدم که بمارت یعنی که در آن قبر و صدوقی بود و مرد پیر کشته بود و بر او را عزا جندم مولانا عبدالباقی کتابی نکر در دست داشت و میخواهد با فصاحت و بلاغت قرآنی اما قرآن نبود پس گفتم این چه کتابیست گفت این کتابیست که در آن مصحف علی است پس من مصحف را کشووم اتفاقاً در صفحه دست راست آیه کریمه انما و لیکم الله بود و سطرهای طولانی داشت و وسط از آن در وصف خانواده رسالت بود و بیدار شدم از آن کلمات هیچ خوابم نماند باز همان لفظ خوابم ربوده ناگاه همان مکان شریف و همان مصحف را دیدم با خود گفتم مگر خوابم این آیه را شاید خوابم بماند پس تکرار باز بیدار شدم چهار خوابم محو شده بود بجز کلمه زوج البتول و در وصف حضرت امیر المومنین عم و غریب ترا که بعد از چندی بان بر آوردم اظهار نمودم که مصحف امیر المومنین را در خواب دیدم پیش از ذکر تفصیل از خواب گفت که پیش ازین من این مصحف را در خواب دیدم و در آن اسم مبارک حسین را مشاهده کردم و مخفی است که آقا هادی شایع منافع آقا محمد هادی بن ملا محمد صالح نیست بلکه شایع منافع آقا هادی برادر او است

علامت حسن فیض است و آن شرح مختصر است از مالک و مدارک چنانکه متن که کتاب متعجب باشد نیز مختصری از آن است
 است و که اقیل لوستماه بحقر المسالك لکان اولی لوی اخوند ملا محمد تقی بن مقصود و علی مجلسی اهل تشنه
 تعالی لمجالس الرضوان از جمله بده فضلاد روشنگار و صنایع وید علمای اخیار و زهد و ورع و تقوی او را شعاری
 علامه شیخ بهائی زید بهامه میباشد و از مشایخ اجازه پسرش اخوند ملا محمد باقر و میرزا محمد بن حسن شیخ
 و آقا جمال خوانساری و شیخ جعفر قاضی و غیر آنهاست و معاصر با اخوند ملا صدیقی است و از تالیفات او
 شرح بن بن لایحه الفقیه فارسی بشرح و یکدیگر بهمان کتاب عربی و اسم ثانی روضه المتیقن است و حواشی
 و اصول کافی که در حل اخبار مخلقه فی الحقیقه تدبیراً نموده و کتاب شرح صحیفه کامله سجاده و رساله رضاع و
 رساله اوزان و مقادیر شیخ اسدالله کاطینی در مقدمه کتاب مقابله نوشته است که آن بزرگوار
 صاحب کرامات ماهره است و اخوند مزبور خود در شرح فیه نوشته است که چون حضرت آفریدگار
 توفیق زیارت حیدر کرار کرامت فرمود و به برکت آن بزرگوار یک شفا بسیار برش روی داده که عقول
 ضعیفه آنرا تحمل نمیتواند شد در آن عالم دیدم بلکه اگر بخوانم میگویم که در میان نوم و یقظه بودم ناگاه
 دیدم که در سر من رای ستم و مشهد اخبار اورغایت ارتفاع و زمینت دیدم و دیدم بر قبر خشکترین لباس
 های بهشت آغنده بودند که در دنیا مثل آن ندیده بودم و دیدم آقاسی ما حضرت صاحب الامر را که
 بر قبر تکیه داده و روی آن بزرگوار بجانب راست پس چون آنجناب را دیدم شروع کردم بخواندن
 جامعه بصورت بلند مانند مدح گویندگان پس چون تمام کردم آنجناب فرمود که خوب زیارتی است
 عرض کردم ای آقای من روح بعدای تو یاد این زیارت جد تو است و اشاره بجانب قبر نمودم آنجناب
 فرمود بی داخل شو چون داخل شدم نزدیک بد ایستادم آنجناب فرمود که پیش بیای عرض کردم که
 میترسم که بسبب ترک ادب کا فر شوم آنجناب فرمود که چون باذن ما باشد باکی نیست پس اندک
 پیش رفتم و حال آنکه ترسناک بودم و میل زیدم پس آنجناب فرمود پیش بیای پیش رفتم تا نزدیک
 آنجناب رسیدم آنجناب فرمود بنشین عرض کردم که میترسم پس فرمود که نترس بنشین پس چون نشستم
 علامی در نزد آقای بزرگوار آنجناب فرمود استراحت کن مرغ نشین پس بدستیکه تو خمت کشیدی و پیاده
 و پابرهنه آمدی با جمله از آنجناب بآنسبب باین بنده الطاف عظیم و مکالمات لطیفه واقع شد که اکثر آنرا فراموش
 نمودم پس از خواب بیدار شدم و همان روز سیب زیارت فراهم آمد بعد از آنکه مدت بود که راه مسدود بود
 پس موافق رخص شده و پای برهنه و پیاده زیارت آنجناب مشرف شدم و شبی در روضه مقدسه مکرر
 این زیارت را خواندم و در راه دور روضه کرامات عظیمه و معجزات غریبه ظاهر شد و حکایت این خراب
 شیخ احمد حسانی در شرح زیارت جامعه از این جناب حکایت داشتند است مشایخ اجازه آنجناب

ملا محمد تقی مجلسی پس شیخ بهائی و ملا عبد الله شترس و قاضی سزا لیتین محمد و شیخ یونس جزائری و قاضی ابوالفتح
 و شیخ عبد الله بن شیخ جابر که پسر عمده او را خواند ملا محمد تقی است و محمد قاسم که خالوی ملا محمد تقی است و
 شیخ ابوالبرکات و اعظم و امیر شرف الدین علی شولستانی و شیخ جابر بن عباس بنی و شیخ محمد تیلینی که آن
 شیخ محمد اجازة دارد از جهل نغزوان چهل نفر از جهل نغز و کذا تا بمشایخ نغز که محمد بن نغز اوایل باشند گویند
 که در اوایل حال خواند ملا محمد تقی مجلسی که هنوز اشتها برای او نبود شخصی که با خواند ارادت داشت به
 انتخاب عرض نمود که مرا همسایه است که از دست او و سوسلوک او به تنگ آمده ام شبها فساق و اشراق
 را جمع میکنند و سها میباید و بیهوش و لعب و شرب خمر و خوان مشغولند تا صبح ایامی شود که در این باب علاج
 نماید انتخاب فرمود که امشب ایشان را ضیافت کن و مرا نیز وعده بخواه شاید خداوند عالم ایشان را
 باین وسیله براه هدایت آورد پس آنروز ایشان را بضمیافت خواست رئیس اشراق گفت که بچه قسم شده
 تو نیز داخله در حرکتی کاشتی گفت چنین اتفاق افتاد و اشراق بسیار سرگشته آمد و خواند ملا محمد تقی را نیز خبر
 کرد و خواند پیش از همه بخانه آمد و رفت و در گوشه نشست ناگاه رئیس اشراق را با متابعان او در رسیدند و
 نشستند چون خواند را در مجلس دیدن برایشان ناگوار آمد برای اینکه خواند از غیر جنس و سبب وجود او
 عیش ایشان منقض و منقض گردید می شد پس ایشان خواستند که خواند را از میدان بیرون کرده باشد
 و با خواند آورده گفت که شیوه که شما در دست دارید بهتر است یا کاریکه با پیش گرفته ایم خواند گفت هر یک
 خواص و لوازم کار خود را بیان کنیم تا ببینیم که کدام یک ازین دو امر بهتر و خوشتر است رئیس اشراق گفت
 که این سخن از راه انصاف و مقرون بصواب است پس رئیس گفت که کی از اوصاف ما نیست که
 چون کسی را خوردیم با او خیانت نمی نمایم خواند گفت که این سخن را من قبول ندارم رئیس گفت که این
 امر از مسلیات این طایفه است خواند گفت که هرگز شما نمک خدا را خورده اید چون رئیس این سخن بشنید
 متحالی شد و بی اختیار از جای خود برخاست و رفت و تابعان او هم برخاستند و رفتند صاحب خواند
 یا خواند گفت که کاریکه ترستد و ایشان بهتر رفتند خواند گفت که اکنون کاریکه میخواهید تا بعد از روی دهد
 چون صبح شد رئیس فساق بدو خواند آمد و عرض کرد که کلام دلشیب که فرمایش داشته آید درین
 تاثیر کرده اکنون توبه کرده ام و غسل کرده ام آمده ام که شرایع دین را بمن تعلیم نمائی پس بسبب تاثیر
 خواند و ارشاد او آن شخص از جمله بدایت یافته کان شد و این حکایت را از حاجی ملا محمد صالح برغانی شنیدم
 که بر بالاسه منبر میفرمود و شخصی نماند که مردم و توفی با خواند ملا محمد تقی مذکوره اند و او را داخل در
 سبک صوفیه می شمردند تا اینکه خواند ملا محمد باقر مجلسی بعرض آمد و پیشش و توسته پیدا کرد پس در آنوقت مردم
 نیز و توفی پیدا کردند و کذا خواند ملا محمد باقر مجلسی رساله در اعتقادات در مدت یکشب تالیف فرمود و در

در احزان نوشته است که مباد امکان بکسی بیدم نماید که او از صوفیه است بلکه چنین نیت زیرا که من میسر
 یا بیدم بودم در سر و چهار و از احوال و عقاید او مطلع می شد بلکه بیدم صوفیه را بیدمیدانست لیکن در
 بدو امر چون صوفیه نهایت غلو داشتند پس بیدم بسکک ایشان متکلم شد تا باین وسیله دفع و رفع
 و قطع و قمع اصول این شجره خبیثه زقومیه نماید و چون نایره تفاوت ایشان از منطقی ساخت آنوقت باطن
 خود را ابراز نمود و الا و الهم یا نهایت درع و تقوی و زهد و عبادت و رهاوت و تفاوت و تفاوت
 است و از حال مفضل آقا سید ابو جعفر شنیدم که گفت ملا محمد تقی برضایت و نحو آن قسمی کرده که قاضی
 از قضاة جن تابع و مطیع او شد از قضا روی در اصفهان عودسی کرده و شب زفاف بروس گفته که از فلان
 فلان او طاق زغال بیاوریدین و من دین فرت ناما و برسیل شوخی اسم غریب را ندانم که بیاورد و سر آگیزد پس بر کرد
 سر چند تفحص کرد و دنیا گفتند تا مایوس از او گشتند آنوقت خدمت ملا محمد تقی مجلسی رفتند ایشان قاضی را
 حاضر کرده از او عروس را خواستند بعد از تفحص قاضی عروس را آورده گفت شخصی از جن فلان بدهد و بیده حاضر
 و اسمش همان بود که بزبان دانا و جاری شد پس او را برده بود از محمد بن حسین بن عبد الصمد الحاد
 العالی الهدانی الجبجی همان بفتح با و سکون میم است اسم برای قبیله و مراد از حارثه آنکه جناب شیخ منسوب
 بحارث هدانی است که معروف بحارث اعور است و از اصحاب امیر المومنین است و اشعار یا حارث هدانی
 من میمیت یرنه خطاب با و است یعنی از اخفا و حارث است و جبجی نسبتش بسوی جبجیم و با و منقطه خود
 در تحت و آن قریه است از قرای جبل عامل آن بزرگوار فقیه بنیه جلیل و اصولی اصیل و ریاضی دان و آن
 بدلیل و در تفسیر بے عدیل و در علم معقول حکیم نبیل علامه زمان ماوره اوان شهید ارکان دین و مقنن
 قوانین و مؤسس اساس جبل المتین و زبده متقدمین و متاخرین و مشرف الشمسین فلک نقابت اولین
 و اسنان علوم آخرین ملقب به هائے بهائی الدین و خاتم المجتهدین قدوه و محققین و مقتدای متاخرین مفتاح
 فلاح مفلحین شیخ الاسلام و المسلمین افاض السعد علی روح المرحم و الابدیه و کنته فی جانه السریه و انجابه
 و تحقیق رئیس محققین و در تدقیق پیشوای مدققین و در تحریر با فصاحت تمام و در تقریر و تدریس او حد انام و
 و نظمش حسن نظام است و آنجناب از تلامذه پدید بر بزرگوارش عالم بلا مین و شین شیخ حسین است و شیخ در
 حاشیه و بر تفسیر قاضی نوشته که در خدمت اخوند ملا عبد الله یزدی که صاحب حاشیه بر تهذیب منطق است
 تلمذ کرده و او را وصف به علامت الیزدی نموده و اخوند ملا عبد الله یزدی در نزو و ملا جلال و ابالی و
 خوانده و ملا جلال در نزو سید شریف درس خوانده و ملا جلال نیز حاشیه بر تهذیب منطق نوشته و اسم
 آنرا نقطه نولا و گذاشته و ملا عبد الله حاشیه بر آن حاشیه نوشته فی الحقیقت خوب نوشته و شرحی نیز
 بر تهذیب منطق نوشته و از جمله کرامات اخوند ملا عبد الله یزدی است که وقتی دارد اصفهان شد چون

قدر سے از شب گذشت اخذ توجہ باطن نظر سے بشہر اصفہان نمود و ملاقاتش فرمود کہ احوال و احوال
 ما را بار کیند تا از این شہر تخیل بیرون رویم زیرا کہ چندین ہزار بساط شراب می بنیم کہ در این شہر چیدہ شدہ
 میا و اخذ ایغالی اعدائی نازل کند و ما ہم سوختہ شویم پس ملازمان احوال و احوال را حل نمودہ و نما عبد اللہ سولہ
 شدہ ہنوز بیرون شہر نرسیدہ بود کہ وقت سحر در رسید اخذ دو بارہ توجہ نظر بشہر اصفہان کرد پس
 ملازمان را فرمود کہ برگردید زیرا کہ چندین ہزار سجادہ راحی بنیم کہ پہن شدہ و نماز شب میخوانند و این چیز
 اورا می نماید پس نمبر لیکہ در شہر داشت مراجعت کرد و از جملہ کرامات شیخ بہائی اینکہ در او
 عمر روزی با صاحب اطیاب قبرستان اصفہان کہ از آتختہ فولاد گویند زیارت اہل قبور رفتہ پس از
 اصحاب کنارہ گرفت و بر سر قبرے رفتہ با صاحب القبر مکالمہ در آمد و اصحاب صدای می شنیدند اما
 کیفیت مکالمہ را نفہمیدند پس شیخ بہائی زید بہایہ از سر قبر برخاست و عیای خود را بر سر مبارک
 انداخت و با جدی تکلم نمود و سخاتہ معاودت فرمود و حکم کرد کہ در خانہ را بستند و چکیں را اذن و چل
 ندادند تا تقریباً ہفت ہشت روز گذشت کہ شیخ بزرگوار عالم فانی را وداع کرد و بحسب الوصیت حد
 مبارک را در خواہسان در جوار امام رضا علیہ السلام در گوشہ مسجدی مدقون ساختند و انفقیر مولف
 کتاب در سالیکہ زیارت امام رضا مشرف شدم در اوقات اقامت در اینجا اغلب ایام از زیارت
 قبر انجباب مشرف میشدم گویند کہ مسجد شاہ اصفہان بدستکاری چند نفر از سلاطین صفویہ انجام پذیر
 و اتمام ان در زمان شاہ عباس شد و چند چیز در آن مسجد وارو کہ ہر یک ہفت ہزار تومان قیمت
 شدہ یکی یکدانہ فیروزہ و ربالبای دیوار نصب شدہ کہ ہفت ہزار تومان قیمت میکردہ اند دوم
 سنگ ساق کہ در میان دیوار نصب کردند کہ ہفت ہزار تومان قیمت کردہ اند سوم ممبر بلند
 از یک قطعہ سنگ مرمر کہ مثل بریفندہ و یا مسجدہ پلہ تقریباً می شود و آن نیز ہفت ہزار تومان قیمت
 کردہ چہارم باب مسجد است کہ آن نیز ہفت ہزار تومان قیمت کردہ اند پنجم زنجیر است کہ
 پر در مسجد آویزان کردہ اند آن نیز ہفت ہزار تومان قیمت کردہ اند و آن مسجد در زمان سلطان
 جنت مکان شاہ عباس انجام یافت پس سلطان میل ان داشت کہ مقدس اردبیلی اخذ ملا
 افشار ساکن نجف با اصفہان بیاید و در آن مسجد نماز جماعت بخواند و سلاطین را بہ علمائے اہل بیت
 بودستیا بقدر دینی بگوید کہ در زمانی مقدس مراسلہ سلطان نوشت و در عنوان ان نوشتہ بود
 کہ اخ اعز شاہ عباس پس سلطان امر اسلہ را ضبط کرد و وصیت کرد کہ آنرا در میان کفن او بگزارند
 تا باخذ ایضا حاجہ کند کہ نایب امام مرابرا و خواندہ اگر من استحقاق عذاب میدہم چہا بہت
 او مرابرا و خواندہ باشد مجلا اعیان دولت سلطان عرض کردند کہ مقدس نمی آید پس باید کہ

شیخ بهاء فرستاد که او را از نجف بیاورد و او را رضا سازد پس ابراز این معنی را نزد شیخ نمودند شیخ راضی گشت پس سلطان تدارکی برآید و تهیه برای مقدس اردبیلی دیدند شیخ با جمعی بعثیات عظام مشرف شدند و در نجف شرف مقدس را ملاقات نمودند و در باب آمدن باصفهان گفتگو داشتند بهر نحو که بود او را راضی ساختند و تهیه سفر دادند و هر چند سعی کردند که مقدس بر اسب شوی نشاندند که مرا حار لبت که بر آن سوار میشوم پس مقدس بر چهار خود نشست شیخ بهائی با اعیان و اشرافیکه از عجم در رکاب او رفته بودند هم بر مرکب خود سوار شدند چو تقدیری راه طی کردند حار مقدس آهسته راه میرفت شیخ فرمود که حیوان را تندرست بیاور مقدس از آن معنی امتناع نمود و گفت که حیوان باید بار آورده و اختیار خود راه برو و پس قدری راه که رفت مقدس پیاده شد از سبب آن استفسار نمودند گفت که حیوان مراعات نمود و در بعضی از مقامات سواره و در بعضی آکنه پیاده خواهم بود تا طریق هدایت مسکوک شود شیخ فرمود پس بر مال و گیسو شویید مقدس امتناع کرد و شیخ فرمود باین قسم طی طریق نمی شود مقدس گفت من همین قسم باید بیایم پس در جای حار مقدس شروع بچریدن نمود پس شیخ تا زیاده بر چهار زد که تندرود و مقدس را خوش آیند شد و گفت چرا حار مرا اذیت کردی و تو که از علمای مملکت عجم میباشی و حضور من که مالک این مالم چنین اذیت و معصیت کنی پس اعیان و اشراف و عوام دیار عجم چگونه باشند و من چنین ولایتی نمی ایتم هر چه شیخ و دیگران اصرار کردند تن در نداد پس مقدس اردبیلی از همان منزل اول مراجعت کرد و از شیخ کرامت دیگر معروف است ان ایست که روزی شیخ بهائی و میرفندرسک در یکی از قصرهای شاهنشسته بودند و میرفندرسک از اهالی استرآباد بود و از عرفا بود و معروف آن بود که بدن او کیمیاست و آهن و برنج و مس را اگر بدن او میآید طلا می شود و بعد از فوت او اهالی هند خواستند که بدن او را بقب کنده و بولایت خود برده باشند لهذا قبر او را از طرف باساروج چیدند و محکم کردند که مجلس شیخ بهائی با میرفندرسک زمانیکه نشسته بودند ناگاه شیرهای شیرخانه شاهنشاهی زنجیر خود را گسیخت و راه شد و وارد همان مجلس شد که شیخ بهائی و میرفندرسک نشسته بودند پس شیخ فی الجمله خود را جمع کرد و عباسی خود را با دست نصف صورت خود را گرفت و میرفندرسک هیچ حرکت نکرد پس شیر در آن مجلس طوف نمود و بیرون رفت و کسی را اذیت نکرد و صورت آن مجلس و شیر را در عمارت هشت و دهشت در اصفهان بهمان کیفیتی که وقوع یافته بود بر دیوار کشیده اند و شیخ بسیار کم ریش بود و شیخ بهائی در بعضی از تالیفات خود نوشته است که در وقتیکه از اوقات از من سوال نمودند که صدق بالاتر است یا ذکر یا بن آدم شیخ میگوید در جواب گفتم که ذکر یا بن آدم نمی بقاعده باید بر صدق برتری داشته باشد زیرا که

در احوالات شیخ بهائی

صدوق را علماء رجال توثیق نموده لیکن زکریا بن آدم را در کتب رجالیة توثیق کرده اند و جلالت او را
 و قرب او را در خدمت ائمه بیان نموده اند و گفته اند که زکریا بن آدم با حضرت رضا هم کجا و هشدند و بکه نوشتند
 و این نیز جلالت است پس مدتی گذشت شبی از شبها صدوق رضی الله عنه را در خواب دیدم و بر او
 سلام کردم دیدم از من اعراض نمود پس بعد از طی مکالمات عرض کردم که سبب اعراض شما از من چیست
 او در جواب گفت که از کجا بر تو معلوم شد که زکریا بن آدم بر من ترجیح دارد پس شیخ از خواب بیدار شد مولف
 کتاب گوید که صدوق را علماء رجال توثیق نموده اند و لیکن این دلالت ندارد بر تامل رجالین در توثیق او
 زیرا که غالباً بنائى قدماى اهل رجال بر توثیق مشایخ اجان نبودست چنانکه اشتهاى دارند چنانچه علی بن ابراهیم
 از مشایخ اجان کلینی است و علی اجان دارد از پدرش ابراهیم بن هاشم قمی و ابراهیم و ارباب رجال توثیق نموده
 فلما طبقة سابقه از علماء چیزی را که در روایتش ابراهیم بن هاشم داشت حسن میدانسته اند و لیکن اقوی و عاقلان
 الحقیقه متاخرین ان خبر صحیح است بجهت اینکه ابراهیم از مشایخ اجازت است و همین قدر در توثیق کافیست
 علاوه علی که پس او و توثیق او محل تامل نیست اعتماد بر پدرش نموده علاوه کلینی که ثقة الاسلام
 و از مشایخ ثلثه است اعتماد بر او داشته و کثیر روایات از او کرده علاوه اینکه ابراهیم بن هاشم
 معتد قبتین است و همین قدر در توثیق و جلالش کافیست زیرا که اهل قم نهایت احتیاط در روایت و لو
 می نمودند بخوبی که کسی را وی از ضعف او دور روایات مر اسیل نقل می نمود او را از قم بیرون مینمودند و کسیکه
 حق اجد از روایتش استثنایم غلو در ائمه می شد او را از قم بیرون میکردند پس اعتماد قبیلین کافیست همچنین
 صدوق از مشایخ اجان و معتد قبتین بلکه معتد مسلمین بلکه از شیخ ثلثه و کتابش از کتب اربعه معتبره سلسله شیخ
 سفید از شاگرد او بود و انگهی صدوق از دعای حضرت عسکری و یا صاحب الامر بوجود آمد علاوه کثیر روایات
 و کثرت تالیفات و توثیق و تعدیل است بلکه کار بجای رسیده که رضی صدوق را نسبت به کسی اسم کسیرا
 ذکر کند و رضی الله عنه بگوید ما انکسر ثقة میدانیم و همین رضی صدوق را کافی در توثیق انکس میدانیم پس توثیق
 صدوق محل ریب نیست و ما تفصیل این سخنان را در منظومه در آیه و شرح و جزیره شیخ بهائی در ایه و جوشی
 شرح در آیه شحید و غیران از تالیفات ما بنو ایط بیان نمودیم و شیخ در غالب علوم صاحب سر رشته
 و مسلط در ریاضی ما هر و یگانہ زمانه معروف است که شیخ بهائی بر سنگی مربعی یا شکلی حک کرده و انرا در
 محال شیراز در سردر حایران دفن نمود بر سئے اینکه ناخوشی و باریاید و ناخوشی و با از ایران دفع گردید
 زمان شیخ تا زمان فتحعلی شاه و با بایران نیامد و در زمان فتحعلی شاه شاهزاده حسین علی میرزا فرمان فرمای شیراز بوده
 و شاهزادگان هر یک تمنای سلطنت داشتند در فکر جمع درهم و دنیا شدند پس انگلیس ان سنگ فون
 بدو ازده هزار تومان خریدند از فرمانروا و شاهزاده برای طمع تنخواه از ایران و ایرانیان چشم پوشیده

غافل از آنکه نظر مصنون این قول اللهم مالک الملك یا د شاهی در دست خداست با جمله بعد از فروختن آن سنگ
 و با بایران آمده و بعد از آن طاعون و الی الحال مد اکثر سالها ایران خالی از وبانیت و ایضا شیخ مرتبی
 بزرگ و در حال اصفهان دفن کرد و برای اینکه طاعون با صفهان نیاید و از آن زمان تا حال طاعون نیاید
 و در سال طاعون بزرگ بمکه بلا و ایران طاعون سرایت کرد مگر اینکه با صفهان نرفت گویند که شیخ
 در ایام سیاحت بکوه سراندیب گذارش افتاد و در آنجا در پشت سنگی یا یاقه نشست ناگاه دید که شخصی
 پیدا شده و در جایی نشست و شیخ آن شخص را میدید و او شیخ را نمیدید پس ناگاه آن شخص گفت که غذا حاضر کن
 شیخ هر چه نگاه کرد و در سر آنکوه مخاطبی را نمیدید پس ناگاه دید که از هوا سفره فرود آمد و در نزد آن شخص
 شد و غذاهای متعدد از هوا نازل و بر روی آن سفره چیده شد پس آن مرد بعد از آنکه گفت که ای کسی
 از من غایبی بیا و در نزد من باش غذا بخور شیخ هر چه ملاحظه کرد و بغیر از خود کسی را نمیدید و داشت که آن شخص
 او را رانده نموده از جای برخاست و بنزد آن مرد حاضر شد و نشست با او غذا خورد پس چون مرد
 سیر شد نزد آن مرد بقیه آنچه را که در سفره مانده بر زمین ریخت شیخ گفت که نعمت خدا را چرا که از آن خودی
 و بر زمین ریختی آن مرد گفت فیض باید عام باشد و در این زمین حیواناتی هستند که باید روزی خدا را بخورند
 پس از آن گفت بر و آری بکیده سفره و آنچه در او بود چیده و بر چیده شد و بهوارفت موافق گوید که
 معروف در السنه عوام بلکه خواص آنست که شیخ مدتی سیاحت کرده این سخن با عقاوم مقرون
 بصواب نیست بلی شیخ بسفر که رفت و آن سفر مدت چهار سال بطول انجامید و دو سال در شهر عراقت
 نمود و همراه پدرش بخراسان در بدایت امر نیز رفته و همچنین اطراف خراسان به انتخاب منظوم در وصف
 بلده ترات ساخته و آنرا در کتاب شکل ذکر فرموده و ولادتش در عربستان بود از آن پس پدرش
 او را همراه آورده و بخراسان رفته چنانکه در ترجمه شیخ حسین والد ماجد شیخ خواهد مذکور گشت
 زیاده ازین سیاحت بر ما معلوم نیست و شیخ در کتاب شکل عبارت میفرماید که اگر پدرم مرا بدین عالم
 نمی آورد هر آینه امروز من زاهد اهل زمان بودم لیکن بعجم آمدم و از اغذیه سلاطین و ملوک و اعظام اهل
 نمودم و از البسه ایشان پوشیدم و با مردمان عجم معاشرت نمودم پس آن زهد و تقوی برایم حاصل
 و در حدیث وارد است که در بعضی از اسفار اصحاب کبار رسیدند بر این غیر تا جدار محتاج باب شدند
 و آب نیابت بود پس رسول خدا صلی الله علیه و آله انگشت مبارک را بلند کرد و از آن آب خوشگوار سیاه
 مانند نهر جاری فرود ریخت و اصحاب و موافقی و حیوانات ایشان از آن آب سیراب گشتند چون
 شیخ بهائی این حدیث را ملاحظه فرمود گفت که اگر آب از عنصر و مایه بر سر سواد بیرون می آید هر آینه
 من احتمال سحر در آن میدادم لیکن چون اینست با مبارک جریان یافت لهذا من قطع نمودم که

او پیمبر خداست و این کلام شیخ را از اخوند ملا علی نوری سوال کردند که چه نوشت میان اینکه آب از سبزه
 پیمبر بیرون آید و اینکه از خضر بنصر آید تا حکم شود که اول معجزه است و ثانی احتمال سحر دارد و اخوند ملا علی
 نوری بسیار فکر و تامل کرد و از آن پس گفت که من در این باب هر چه فکر کردم چیزیست بخیرالم نیاید و شیخ ازین قبل
 کلمات مشکل بسیار دارد و گویند نماز جمعه را در اصفهان میر و امان داد و او می نمود و روزی سلطان بنماز جمع
 آمد و میر محمد باقر و امانی کرد و رسیدند که نماز جمعه فوت شود و شیخ بیانی حاضر آمد و امر کرد که نماز جمعه کند شیخ مشغول شد
 چون شروع کرد و میر و رسید و با عصا اشاره کرد که پس بایست شیخ بعقب رفت و میر نماز جمعه را ادا کرد پس
 تعریفی که شیخ در رساله نان حلوا دارد و با لقب میر و امان است یعنی بعضی از کتا یا اینکه علماء اهل دین وارد
 مرادش میر است و نظرم اینکه چنین نیست بلکه شیخ و میر هر دو عالم زاهدند و محضی ناما و که رساله نان و حلواست
 بسواخ سفر حجاز است و آنرا در راه که ساخته فلذا در اسواخ سفر حجاز نام نهاده و بعضی از علماء شیخ بیانی
 طعن زده و بعضی نسبت تصوف با و داده نهایت آنچه مایه اشتباه ایشان شده چند چیز است اول
 اینکه تجد و رای در سایل برای شیخ روی نداده با اینکه فقه را چند دفعه نوشته و تجد و رای حسن اجتهاد و مجتهد
 دوم اینکه آنجناب بکل اشتغال بتعلیم و تعلم نموده و بیاحت پرداخت و بسیاری از عمر را صرف در اسفار می نمود
 سوم اینکه کما یگفته که اشعار تصوف دارد مانند شعری که در زمان حلوا گفته کاکل مشکین بدوش انداخته
 و زنگاری کار عالم ساخته چه مراد از کاکل مشکین تعیناً است که عارض ذات وجود حق گشته و این وحدت
 وجود است و مفاسد آن ظاهر است و همچنین است اشعار دیگرش و همچنین در آخر کتاب مفتاح الفلاح تفسیر
 سوره حمد کرده و در آنجا گفته که حضرت صادق ع یا امام دیگر آیا که بعد را بسیار مکرر نمود و از آن حضرت
 در سبب آن سوال کردند فرمود که من آنقدر از آن گفتم تا اینکه آن کلام را از قائلش که خدا باشد شنیدم
 و این بر طبق شعر است که شیخ محمود شبستری در گلشن راز گفته روایا شد اما الله از درختی چرا بنود و از آنکه
 بختی با اینجا حصول کلام او در کتاب مفتاح الفلاح است و این صریح در وحدت وجود است چهارم اینکه شیخ
 در کتب غنی و صوفیه و کسایر که کفر ایشان یقینی است به نهایت تعظیم اسم برده از آنجمله در رساله سواخ سفر
 حجاز گفته که و الله منهن نظم المثنوی بل حکیم المولوی الغوی بشنو ازنی چون حکایت میکند - از جدایها شکا
 میکند و همچنین در کتاب لشکول در بعضی مقامات گفته قال العارف الربانی والفاضل الذی لیس لثانی
 محی الدین عربی و غیر ذلک من العبایر بحم اینکه معروف است که چون شیخ بیانی این شعر را گفت -
 کاکل مشکین بدوش انداخته آنرا این شعر نظیر شیخ حسین و الدنخ بیانی رسید به پیش عتاب کرده و
 و او را جواب زد و ششم آنکه آنجناب بعضی از اعتقادات ضعیفه داشته مانند اینکه گفته که تکلف اگر بدل جهل کند
 و تحصیل دلیل پس حرجی بر او نیست اگر چه معنی در اعتقاد خود باشد و مقلد در نماز نخواهد بود اگر چه بیانات

اهل حق باشد و حال اینکه این سخن لازم دارد و اینکه علماء و ضلال و روسا کفار و غیر محمد در مار باشند و وقتیکه
 شبهه داشته باشند و آن شبهه مایه ضلالت باشد مانند ابوحنیفه و امثال او تا اینجا نهایت بیان شبهات طاعنین
 بر سخت و حق اینکه این وجوه از وجه اعتبار ساقط است و دامن شیخ منزه از لوث این مطاعن است و
 او از هر دو افضل و اعلم و ادرع و استحقاق اهل زمان بود و جواب از ویل اول اینکه تجدورای دلالت بر
 حسن اجتهاد مجتهد و قوه تصرف اومی نماید نه اینکه عدم تجدورای دلالت بر سبب اجتهاد یا دلالت بر تصوف
 او ایضا با ائمه نماید علاوه بر این همانند اجتهادیکه کرده سرآمد اجتهاد سایر مجتهدین است علاوه چه کس جمیع
 فتوای آنجناب را دیده و جمع کرده تا اینکه یقین بر عدم تجدورای او نمود چه آنجناب اثنی عشریه و مشرق
 اشمسین و جبل المتین و جامع عباسی را نوشته و چه کس هر را مطالعه نموده و دیده که در یک مسئله در هر جا
 یک فتوای داده علاوه استفتاء مسایل از وی بسیار می نمود و چه کس از فتاویرا جمع کرده و دیده که کتب
 از فتاوی او با هم اختلاف مذکور اینها گذشته که گفته است که مجدورای دلالت بر حسن اجتهاد
 می کند بلکه عدم تجدورای دلالت دارد که او در مقام استدلال نهایت جد و جهد نموده که دوباره از آن
 اجتهاد بر نیگردد و بلکه مسئله در نزد او بدیهی شده و اما تجدورای او روی داده الحاصل شان او اهل
 از اینگونه سخنان است و کذا اورا خاتم المجتهدین خطاب کردند و اما جواب از ویل دوم آنست که این
 ایراد با کلیه از وجه اعتبار ساقط است زیرا که شیخ ساحت مکروه و این امر غلط مشهور است بلکه سابقاً
 گذشت که شیخ تا بجهت زرفه و به راه پدرش تا هرات رفته سیاحت دیگر بر ما معلوم گشته علاوه سیاحت
 موجب فساد عقیده و کفر و فسق نخواهد بود و لازم نیست که مومن یا عالم مجتهد در شب در خوانه خود باشد
 و تالیف و تصنیف و تدریس کند مجلاً این ایراد کسیر از وجه اعتبار ساقط است و اما جواب از ایراد سوم اینکه
 از شیخ کسی مشافهت از کجا که این کلمات را شنیده باشد و کتب هم که دلیل نمی شود بر فساد عقیده زیرا که
 کتب حجت نیست چنانکه در مجامع شیخ حسن ابن شیخ جعفر نجفی با علماء عامه تفصیلی در این باب ذکر شد علاوه کامل
 مشکین و خلق بوحده وجود ندارد و چه طریقه شرار بران جریان یافته است که در اول قصاید ذکر از مجتهد
 میکنند از آن پس مطلب میرود چنانکه قصیده لام و بالتوی مرتب قصیده حسنه است و الله بر روح امیر
 المومنین است و کذا حضرت رضا علیه السلام را در خواب دید و پیغمبر با فرمود که این قصیده را حفظ کن و
 هر که از آن حفظ کند در قیامت حاجب میان او و جهنم خواهد بود پس بایستی که گفت که سید
 حمیرا در این قصیده تشبیه کرده و بیان عشق بازی خود را بان مرآة بیان کرده پس او زان
 بود و کامل مشکین شیخ نیز از این قبیل است از اینها گذشته که سید نعمت الله جزایری گفته که شیخ
 بهائی معاشرت با هر فرقه میکرد و با هر ملت و دینی مقتضای طریقه ایشان حرکت می نمود سید گفته

که در مصر یکی از علما گفته که شیخ بهائی از علما و علماء است پس من کتاب مفصل الفلاح ایا و اظهار کرد
 پس او تعجب میکرد که شیخ در نزد ما خود را کبیر از علما قرار داده و شیخ چندینی در این باب گفته در قصیده
 که در مدح حضرت قائم گفته واتی امر دلایدرک الدهر فاتی ولا فضل الایدی الی سبر اغوار احوال
 ابتداء الزمان بمقتضی عقولکم کی لا یقویون بانحاری و اظهر انی تسلیم تستغنی صرف اللبالی باحلامر
 و از اینجا جواب از ایراد چهارم ظاهر گشت که مقصود شیخ اینکه با هر گروه بروفق مذہب ایشان گفتگو کند تا
 او را انکار کند علاوه تعظیم ارباب علم قانونی است که دیدن کدواب علماء بر آن جریان یافته است فلذا علماء
 عامه را خاضع تعظیم مسم میزند و بالعکس و اما جواب از ایراد پنجم این است که این کذب محض است و در جایی
 کسی نوشته و از نکات مستینده نشد علاوه بر این شیخ ما علما را در آنوقت و الدش شیخ حسین زنده بود و ما را
 بزندیات و یاب نماید تا ویب نیز ولالت بر فساد عقیده میکند چه مضایقه که بیان اصطلاح عرفان وجود را در
 سلسله عرفا بحسب ظاهر و ادواتن خلافا قاعده بوده است و از سبک و طریق نقاحت دور بود و اما جواب
 از ایراد ششم این است که محکن است اینکه گوئیم که بر ما معلوم نیست که شیخ چنین چیزی گفته باشد و با فعل
 کلامی در این باب بنظم نیست و ما نیا میگوئیم که این مذہب موافق قواعد تبه و امامیه و مقتضای لطف
 است زیرا که بعد از جهد بقدر مقدور رسیدن آنچه واقع است اگر معذب باشد ظلم و تکلیف بالا اطلاق
 لازم می آید و اما آنچه نقص کرده مخالفین و کفار میگوئیم شیخ کلاش در کبری است نه صغری یعنی اگر چنین کسی
 یافت شود معذب نخواهد بود اما در صغری یعنی آیا چنین کسی یافت می شود یا نه پس شیخ نفرموده که چنین کسی
 یافت می شود یعنی ایاقصر یافت می شود یا نه و اگر شیخ در ان مقام می گفت که یافت می شود هر آینه نقص
 بمخالفین تمام می بود و لیکن شیخ این را گفته و مقتضای آیه شریفه و الذین جاهدوا فینا لنهتیم سبلنا
 دال بر عدم وجود قاصر است همچنین آیه شریفه فطرة الله التي فطر الناس علیها و همچنین حدیث
 کل مولود یولد علی الفطرة و اما ابواه یهودانه و نصرانه و مجسانه و همچنین قاعده لطف نیز اقتضای
 او همین است و مخالفین و کفار مجاهده بنحو حقیقت کرده اند لیکن جهت دنیا چشم از حق پوشیده اند پس
 ایشان مقصود قاصر و ثالثا سلسله که شیخ در صغری این سخن را گفته باشد لیکن سلسله از غوامض مسائل
 و محل خلاف است و قاعده لطف در فروع نیز جریان دارد با اینکه درست نیست پس در این
 سلسله چنین فتوای داده باشد ظنی بر او وارد نمی آید و شیخ بهائی با میر و اما و حاضر بودند همیشه
 میر و اما میفرمود که بعد از من این عرب بچه که شیخ بهائی باشد در ایران جلا خواهد نمود گویند
 که وقتی پادشاه لشکار رفته بود و میر و اما و شیخ را به راه برده بودند چون مسافتی طی نمودند یکی
 از این دو عالم در عقب مانده بود و بسیار آهسته راه می آمد و دیگر کسی پیش افتاده و تند میرفت

در سفر حجاز نوشت

و گاهی اسپتازی میبود پس سلطان استیلاخت و تبردان که در پیش بود فرستاد و گفت آن شخص که در عقب ما دیده
 نهایت پست فطرت است و قابل آن نیست که اسپ خود را براند و به همراه ما باشد ان جناب فرمود که عقب
 ما ندن او برای آنست که چون منبع و معدن علم است فلذا بر مرکب او گرانت که بار علم را بکشد و ازین
 جهت است می آید پس پادشاه عثمان مرکب را بجانب آنکه در عقب ما من معطف ساخت و گفت که تو بجز بینی آنیکه
 در پیش است و اسپ می دواند هیچ و فار و تمکین ندارد و از هرزه گی و بیغری اوست که در پیش است
 انجناب گفت که چون در سیئه او علم بسیار است لذا مرکب او متعجب و خوشحال است و نمی تواند خود داری
 کند و لهذا در جولان آمد و پیش افتاد پس سلطان بعد از همیشه در توقیر و تکریم ایشان کوتاهی نمود ولی علماء
 اگر توصیف و مدح و تعظیم یکدیگر نکنند تنگ هم ایشان میشود پس لازم است که علماء رتبه تکدیگر
 نکنند و برای جیفه دنیا خود را خوار در نزد انبار روزگار نمایند همین که با هم در او خستند هر دو ضایع و
 فاسد و متاع ایشان کاسد می شود چنانکه مشهور است که دو عالم مهبان شخصی بودند چون یکی برای حاجت
 بیرون رفت صاحب خانه از دیگری پرسید که این رفیق شما فتم و او را کس چگونه است ان عالم در جوابش
 گفت که رفیق من بنفیم و بی ادراک خرد است پس زمانی گذشت ان که بیرون رفته بود داخل شد و ان
 که نشسته بقضا حاجت بیرون رفت صاحب خانه از نیکه داخل شده پرسید که این رفیق شما فتم
 و علم چگونه است این شخص جواب گفت که رفیق من بنفیم و خرد است پس چون شب شد صاحب خانه
 حکم کرد که دو ظرف را جو پر کرده در پیش هر عالمی یکی از آنها گذاشتند ایشان متعجب شدند که چرا
 بعوض شام برای ما جو آوردند پس ان صاحب خانه استفسار نموند صاحب خانه گفت که من از هر یک
 از شما پرسیدم که فتم رفیق توجه پایه دارد در جواب گفتید که او خرد است و از بدیهیات است که خرد
 جو بخورد و نه طعام لذا برای شما جو آوردیم - مجلاً مذمت انبار جنس خوب نیست سیما آنیکه در این
 از مندا بل دنیا بعضی از بی ادراکان را بجهت پیش رفت بیدینی خودشان مقابل عالمی می اندازند و در پیش
 ایشان مذمت دیگری می نمایند ایشان هم متابعت کرده غیبت یکدیگر را میکنند اعاذنا الله تعالى
 من شرور انفسنا و سلیات اعمالنا گویند که سلطان ان زمان روزی بغزم شکار و تفرج از
 شهر بیرون رفته و شیخ غالباً در عقب آهسته میرفت پس ملازمان سلطان خوکی را حید کردند و به نزد
 سلطان آوردند و چون سلطان نظر کرد دید که بر دندان خوک لفظ جلاله یعنی لفظ الله منقش است سلطان
 تعجب کرد زیرا که معلوم است که اینکار انسان نیست و لفظ جلاله لفظ طیب پاکیزه است به نحویکه بدون
 انسانی انزانی توان مس نمود آب و دمان خوک نجس است و خوک نجس العین است پس این چگونه
 خواهد بود پس سلطان فرستاد که شیخ را معجل حاضر ساختند و از او استفسار حل

یعنی نمود شیخ فرمود که بسا باشد که ایجابات موقد قول سید مرتضی باشد که او اجزاء مالا تخلیه الحیوة را از جنس
 العین نینداند و مالا تخلیه الحیوة مانند استخوان و مود ناخن و ستم و امثال آنهاست طبی در آن محضر حاضر بود
 آن طبیب گفت شیخ رئیس ابوسلیمان بن سینا و ندان داخل در مالا تخلیه الحیوة میدانند و میگویند که روح در آن
 حلول کرده شیخ فرمود که بعد از اینکه اخبار از ائمه علیهم السلام استماع بجا آورد شده باشد که ندان داخل
 در مالا تخلیه الحیوة است پس اعتباری بکلام پسر سینا نخواهد بود آن طبیب چون سخن شنید سر خود را
 حرکت داد و بختید یعنی در مقام تشنیع و سرزنش بود که ایشان فهمی ندارند و محمود و براخبار می نمایند شیخ از
 فعل آن طبیب و غضب شد فرمود و مرادین مقام ایرادی بر این سیناست که مرکز از آن خلاص
 مزار و طبیب گفت که آن چه ایراد است شیخ فرمود که پسر سینا در فلان بحث از قانون گفته است که
 هیچ استخوانی در حیوان او انسان حیوة در آن حلول کرده است و این کلام سالبه کلیه است و در جا
 دیگر گفته است که بعضی استخوانها را حیوة در آن حلول کرده و آن ندان و این قضیه موجب خرابی است
 و موجب جزیه نقتضی سالبه کلیه است پس این دو کلام قانون با هم مناقضند و از ندان طبیب گفت که لایق
 است که من کتاب قانون رجوع کنم تا محل این شکل کرده باشم شیخ فرمود که برو و هزار دفعه رجوع
 کن که رجوع کردن تو نفسی ندارد گویند که پس از رجوع شیخ از اسفار دارای علوم غریبه شد و بعضی
 نفس امور از او صادر می شد و تصرفاتی می نمود پس قاسم نامی خدمت شیخ رسید آنچه تصرفاتی
 که از شیخ از روی صفای نفس می نمود قاسم هم اظهار آنها میکرد شیخ از این زیاد متعجب شد پس قاسم عرض کرد که شما این با تعجب باز پرسید
 شما گویید حقیقت از صفای نفس و آنچه من میکنم به آنها از سحر و شعبده است چشم بندی است شیخ فرمود که اکنون که حال
 بر این سوال است پس آنها را شایع مگردان و اگر بخوای که آنها را در کتاب نوشته باشی با قلم اسرار بر
 یعنی خطوط غریبه که غیر اهل انوائند ادراک کرده شیوع این امور باعث انسان است پس قاسم کتابی
 نوشت و این اسرار را خطوط غریبه نوشت و آن کتاب در السنه اصحاب معروف با سر قاسمی است
 ایضا گویند که یکی از شاگردان شیخ استدعا نمود که با و سر نه خفا تعلیم کند و چون آن سر را بخشیم
 کسی او را نمیدیدید شیخ امتناع از این معنی نمود پس از اصرار از باب شیخ سر نه خفا را با و داد و لیکن سفارش
 بسیار با و نمود که در اخبار آن کوشیده و کاری نکند که متضمن مفاسد از مفاسد شود پس چند روز
 گذشت پادشاه روزی بطعام خوردن مشغول شد ناگاه دید که از یک طرف خوان لقمه بهوارفت و بگردان
 خودش و چیزهای دیگر کم کم می شد مانند آنکه کسی دیگر نشسته باشد غذا بخورد و سلطان حیران بهمان
 و چند روز مکرر ایجابات اتفاق می افتاد پادشاه کیفیت احوال را بشنید معروض داشت شیخ فهمید
 اینکار صاحب سحر خفاست پس شیخ فرمود که این دفعه که بطعام خوردن مشغول شدی بعد از

از عذارش نما از مجلس برخاسته بعد از بیرون رفتن حکم کن که در خانه راه بندد و از روزن قدری کا
 دران خانه ریزند و آتشی بر آن افکند که دو دبلند شود پس از ساعتی در را باز کنند شخصی در اینجا خواهد بود
 بدون آنکه کسی با او برساند او را بنزد من فرستید چون چنین کردند که اخوندی در اینجا نشسته زیرا که در
 چشم او رفته و اشک آمده و سرمه از اشک شسته پس او را برداشتند بنزد شیخ برودند پس شیخ باو تفسیر
 فرمود او را ازین عمل توبه داد که بعد ها کند و معروف است که حصار صحن نجف از طراعی شیخ بهائی است
 و بخوبی که قرار داد که در هر فصلی از فصول سال چون آفتاب بزیوار برسد اول ظهر است و این غریب است
 و ولادت شیخ بهائی در شهر لعلبک واقع شد در وقت غروب روز چشمنه هفتم شهر محرم الحرام از سنه
 هفتصد و پنجاه و سه و وفات آن فاضل نام در روزگار در دوازدهم شهر ثوال از سنه هزار و سی و یک
 پس عمر مبارک او هفتاد و هشت سال تقریباً می شود و آن بزرگوار را تا لیفات رشیده دقیقه است که همه
 آنها در نهایت فصاحت و بلاغت و جزالت و سلاست و برباعت و مسانت است از آن جمله کتاب
 جامع عباسی که مشتمل بر فتاوی است با فروع بے اندازه و انرا برای شاه عباس تالیف کرده و چون
 عبادات را انجام داد و بجز رحمت ایزدی بیست پس با بر سلطان یکی از ملائمه شیخ آنرا انجام داد و
 کتاب را تمام نمود الحق که آن کتاب فایق برکت اثر است و مفید برای مبتدی و متوسط و منتهی
 اطلاب است و کتاب زبده در علم اصول که لیسادات مختصره با نهایت محسنات نوشته و حواشی منه بر آن
 زبده که علمده در یک مجلد مدون گشته و محقق جواد کاظمینی که از شاگردان شیخ بر زبده تشریح نوشته و کتاب
 مفتاح الفلاح که در ادعیه و آرویه و نماز است با بیان الفاظ و بعضی از علماء و بر آن تشریح نوشته اند
 و قاجال خوانداری آنرا فارسی کرده و خود هم تشریحاتی کرده و این فقیر مولف کتاب را بر مفتاح الفلاح
 حواشی غیر مدونه است و رسائل خمس اشعی عشریه و طهارت و صلوٰة و صوم و زکوة و حج و بعضی از علماء
 را بر آن تشریح است و رساله در علم درایه مسماة بوجیزه و این فقیر مولف کتاب را بر آن تشریح
 مفصل در یک مجلد با و فایق بسیار و رساله در لغز زبده که اسم زبده را به لغز آورده و احکام نجوا
 اجمالاً در آن مندرج ساخته و این فقیر مولف کتاب تشریح مفصل بر آن نوشته ام و رساله تشریح الافلاک
 در علم هیئت و این فقیر را بر آن حواشی غیر مدونه است و حواشی منه بر تشریح الافلاک که مدون است و
 رساله در فقه و رساله در اسطرلاب که بزبان فارسی است و خلاصه احساب در علم حساب و این فقیر
 مولف کتاب بر آن تشریح فارسی نوشته ام ولی تمام نیست و ایضا حواشی غیر مدونه بر هاشم آن کتاب
 مشکول که مشتمل بر مجلدات متعدده است و از هر چیز در او ذکر کرده است از عقاید و معقول و تفسیر و
 اشعار و قصاید و مطالبات و حکایات و احادیث ولی نسخه صحیح از کتاب مشکول نایاب است و کتاب

مخلفات که آن نیز نظیر کنگول است و حدیثه طایفه در شرح دعا در رویت بهال که در صحیفه کامله مذکور است و
 کتاب اربعین که چهل حدیث در آن باشند ذکر شده و بیانات از احادیث نموده و این خالقون رضی الله عنهم
 بر آن شرح فارسی نوشته و بسیار شرح خوبیت و سبب تالیف اربعین آنست که در حدیث وارد است که
 چیزه قریب باین مضمون است که هر که چهل حدیث فراگیرد و که بکار آید پس این چهل حدیث برده
 می شود میان آن شخص و آتش جهنم در روز قیامت پس قدامت از علماء اربعین می نوشتند مانند شهید اول
 و شیخ بهائے و اخوند ملا محمد باقر مجلسی و مانند ایشان و کتاب جل التین در علم فقه و بیرون نیامد از آن
 کتاب مگر طهارت و صلوات و کتاب عروة الوثقی و تفسیر قرآن و بیرون نیامد از آن کتاب مگر تفسیر سوره
 فاتحه و کتاب بر شرح عضدی بر مختصر اصول و رساله موارث و رساله در ذباج اهل کتاب و رساله صدیه
 که آنرا بر سر خود برادرزاده شیخ عبدالصمد نوشته و این خط است بلکه شیخ عبدالصمد برادرزاده آنجناب
 آنجناب است و کویا خط شیخ یوسف از آن باب باشد که شیخ در دیباچه صدیه میگوید که این رساله را بر
 برادر اعز شیخ عبدالصمد نوشته ام و شاید که شیخ یوسف نیز از برادر برادرزاده را قصد کرده باشد و
 در صدیه شرح بسیار نوشته اند از آنجمله این فقیر مولف کتاب شرح فارسی بر آن نوشته ام مثل بر
 ذکر احوال و اقوال و سید علیخان که حاکم شتر و دزفول و هویزه بود در زمان شاه سلطان حسین
 و شرح بر آن نوشت صغیر و کبیر شرح کبیرش مثل بر نقل احوال و ذکر مستدلال و تحقیق حال و شرح
 صغیرش نیز خالی از وقایع نیست و مثل بر اعزازنامه بسیار است و سید علیخان حاکم بود با شجاعت و
 سخاوت و فضیلت و جامعیت و احازنه از علماء نیز وارد و واجد او شد به فضل او و آنجناب حساب
 کرامت بود و سید نعمت الله جزایری گفته که در وقتی بخدمت او رسیدیم و دیدم محاسن مبارکش سفید است
 پرسیدم که شایر محاسن شریف را خضاب نفرمودید گفت که من خواستم که تفسیر بر قرآن نوشته باشم
 بکلام خدا استخاره نمودم این آیه آمد و آن که عندنا الزلفی حسن باب و انتم که اجلم نزدیک
 است و شروع تفسیر مختصر نمودم و ترک خضاب کردم تا بارش سفید خدا را طاقات نمایم پس بعد از
 یک سال آن بزرگوار عالم فانی را وداع نمود و این از غریب کرامات است و سید علیخان را در حدیث
 بر صحیفه کامله در نهایت دقت و تمانت و از جمله تالیفات شیخ بهائی حاشیه است بر من لایحضره الفقیه
 که تمام نیست و کتاب تهذیب در نحو و کتاب بحر الحساب و توضیح المقاصد در آیام سنه و جواب مسائل
 شیخ صالح جزایری و آن بیت و مسئله است و جواب مسئله دیگر که نهایت مستحسن و مرغوب
 است و در نزد مولف کتاب است و جواب مسئله مدنیات و شرح فرائض نصیری که از محقق طوسی است
 و تمام نیست رساله نسبت اعظم جبال لبوی قطارض و تفسیر موسوم بعین الجواهر و کتاب مشرقین

اثنی عشرین و رفقه هارت از کتاب در نزوشت و رساله که در رساله اسطرلاب که عربیت و شرح صحیفه
 طویله که مسما است بحقایق الصالحین و حاشیه مفصله بر تفسیر قاضی بغیاوی که نام تمام است و شرح بر تفسیر
 قاضی و حاشیه مطول که نام تمام است و رساله در معرفت قبله و رساله سوانح سفر حجاز که معروف است به
 مان حلو و نظم است و حواشی کشف و حاشیه خلاصه در علم رجال و شرح رساله اثنی عشریه شیخ حسن عسکری
 معالم و حاشیه قواعد شهیدیه و رساله قصر و تخمیر و سفر و رساله در بیان اینکه اوزار سایر کواکب مستفاد
 از شمس باشند و رساله در حل اشکال عطار و قمر و رساله در احکام سجود تلاوت و رساله در استجاب سوره
 و وجوبش و شرح شرح رومی بر مخلص که آنرا در حدیقه بانیست ذکر کرده و شرح شیخ غزالدین حسین بن
 عبدالصمدین محمد حارثی همدانیست جعی عالم محقق مدقق موثق معتد مستند عماد و ارباب سنا و محل اعتماد ^{مشایخ}
 اصحاب و انجاء و نسبت آنجناب بشارت همدان انقاد و ترجمه خلف با شرف آن بزرگوار شیخ بیانی مذکور
 که دیده و او از طایفه جمعیت و بیشتر در شهید ثانی تمذکر کرده و شهید ثانی در اجازه شیخ حسین
 که اجازه طویل مفصل است و در اول اجازه فرموده که اخ و راه خدا که مختار است و را خوست
 و مختار و درین و ترستی یافته از پستی تقلید بسوی اوج یقین شیخ عالم او حد صاحب نفس ظاهره کتبه
 و همت با بهره علییه و انفاق زابره نسبتیه بازوی اسلام و مسلمین و عز دنیا و دین حسین بن شیخ صاحب
 عالم عامل تقی خلاصه اخوان شیخ عبد الصمد بن شیخ امام شمس الدین محمد شتر بجعی حارث همدانی سعید کنه
 خدا سنی او را و کونسا کند دشمن و ضد او را تا آخر اجازه و شیخ محدث محمد بن حسن حرانی در کتاب
 امل الامل و ترجمه ابن بزکورد فرموده که عالم ما بر محقق مدقق متبحر جامع اویب منشی عظیم الشان جل
 القدر ثقة ثقة از فضا و طایفه شیخ ما شهید ثانیست و چند کتاب از تالیفات اوست کتاب چهل
 حدیث و رساله در ویرا بل و سواس که آنرا عقد حسینی نام نهاده و حاشیه ارشاد و رساله تحفه
 اهل الایمان در قبله عراق عم و خراسان و در آن رساله رو بر شیخ بن عبد الله کرکی کرده چه
 شیخ علی ایشارا امر کرده که جدی و او در میان دو کتف قرار دهند و تعبیر او و محراب بسیار
 اینکه طول این بلا و زیاده بر طول مکه است بزاید و تنی بسیار و همچنین است عرض آن بلا و پس لازم
 آید اخواف ایشان از جنوب بسوی مغرب باخلاف بسیار و سفر بسوی خراسان کرده و مدتی
 در حرارت ماند و در اینجا شیخ الاسلام بود پس بسوی بحرین آمد و در اینجا رحلت کرد و عمر او شصت و
 شش سال بود تا اینجا حکام اهل الامل بود و از تالیفات او کتاب عقد طهارت است که برای شاه
 مناسب نوشته بود و شرح بر الفیه شهید ازل و رساله در صلوة جمعه و آنرا در شرح الفیه ذکر کرده و چون
 آنجناب از بلا و جبل بلاد بحر آمد پیشش شیخ بیانی هفت ساله بود و شیخ مروری که رفته و تقدش آن بود که

ایام وفات در که اقامت کرده باشد پس در عالم رؤیا دید که قیامت قائم شده امر خداوند عالم تعلق یافت باینکه زمین بحرین و ما فیها بلند شود بسوی عرش جنت پس چون این خواب را دید اختیار مجاورت بحرین نمود که در اینجا تا زمان وفات اقامت کند پس از که مراجعت کرد بحرین آمد و علماء بحرین از آمدنش مسرور و برای علماء بحرین مجمع درسی بود که در آن مجمع میشدند و از جمله فضلاء بحرین شیخ داود بن مسافر بود و بر اسی او در علم جدل و بطولی بود و میان او و علماء بحرین مناظره بود که موجب افتخار بود که مدتی بود که در آن مجمع حضور نمی یافت و چون قدم شیخ حسین را شنیدند علماء بحرین بتزویج او در فرستادند که در آن مجمع حاضر کرد و چنانکه در سابق ایام حاضر می شد پس چنان اتفاق افتاد که شیخ حسین حاضر شد پس او را دید که دند و تعظیم نمودند بخوبی که سزاوار آنجناب بود و چون شیخ حسین شنید که علماء ان سامان چنین محبتی دارند پس شیخ نیز روزی در آن مجمع حاضر شد و در آنوقت در آن مجمع کسی نبود که در مرتبه شیخ حسین باشد بلکه او فایق بر اقران بود پس شروع در مناظره چنان که دیدن علماء و دیگر اصفا چنین است و شیخ داود بنازعه شیخ حسین مبادرت کرد با اینکه او را ان رتبه نبود که با شیخ مباحثه و مشاجره نماید پس چون مجلس منقضی گشت و شیخ رفت پس ایند بیت را نوشت -

اناس فی زمان قد تقدوا لحو العلم فاستغوا بلم فان باحثهم لملق منهم سوی همین
 لم لم لاسم و شیخ حسین در بحرین آنقدر اقامت داشت تا در آنجا وفات یافت و قبرش در قریه
 معتدله از بلاد بحرین است و پسرش شیخ بهائی برای او مرثیه گفته و صاحب معالم و شیخ بهائی از این
 بزرگوار اجازه دارند و وفات شیخ در هشتم شهر ربیع الاول از شهر ۹۱۰ هجری قمری و ششصد و چهار هجرت
 بوده و ولادتش در غره شهر محوم الحوام از شهر ۹۱۲ هجری قمری و در ۱۰۰ هجرت است و در کتاب
 لؤلؤ بعد از ذکر این دو تاریخ گفته که بنا بر این عمرش شصت و پنج سال سه ماه و چند روز خواهد بود تا آنجا
 کلام لؤلؤ بوده لیکن محقق نیست که اگر تاریخ ولادت وفات بدین نحو باشد که ذکر شد پس عمر مبارکش
 دو سال خواهد بود آن چیزیکه صاحب لؤلؤ فرمود لقط شیخ زین الدین بن شیخ نور الدین
 علی شیخ فاضل احمد بن جمال الدین بن تقی الدین صالح تلمیذ علامه بن مشرف العاطلی و شیخ نواده آنجناب
 در حاشیه و المنثور و المنطوم نوشته است که مکرر واقع شد بخط جدم مطاب شاه صالح بن مشرف و
 واقع شد بخط جدم شیخ که ذکر کرد تقی الدین ساسید علی بن عبد الحمید در کتاب رجال و بخط خود نوشته
 که این جداست و نقل کردند از جماعتی از فضلاء این زمان از کتاب مذکور انهی کلامه و شهید ثانی
 معروف باین الحجه و مشهور شهید ثانی محور و اثره علوم و تحقیق و مرکز کرده او اب در رسوم تدقیق
 رئیس افاضل اکامل و قدوه از باب فضیلت و تالیف و تصنیف بجز تبار و خارنا در فلک و آوار عجم